

رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی

دوره ۱۰، شماره ۳۷، تابستان ۱۴۰۱

ص ص: ۱۹۹-۱۸۵

طراحی مؤلفه‌های اثرگذار ورزش بر امنیت فرهنگی_اجتماعی

مه‌دی شریعتی فیض آبادی*^۱ - رضا مه‌دی^۲

۱. استادیار، گروه علوم انسانی، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، تهران، ایران. ۲. استادیار، گروه آینده‌پژوهی، مؤسسه مطالعات

فرهنگی و اجتماعی، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۲۰، تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۲/۲۶)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر طراحی مؤلفه‌های اثرگذار ورزش بر شکل‌گیری امنیت فرهنگی_اجتماعی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر برابر با ۱۳ خبره حوزه علوم سیاسی و علوم ورزشی صاحب اثر (مقاله، کتاب، یادداشت، مصاحبه) در حوزه امنیت بود. نمونه حاضر با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند (گلوله برفی) و با استفاده از تکنیک دلفی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد ۳۸ مفهوم مهم اثرگذار ورزش بر امنیت اجتماعی و فرهنگی مؤثر در ۹ مقوله دسته‌بندی که از میان مفاهیم مرتبط با امنیت فرهنگی؛ تفاهم فرهنگی (۴/۱۳)، تعاملات فرهنگی (۴/۱۸)، مصالحه فرهنگی (۳/۹۷) و نمایش فرهنگی ملی اسلامی (۴/۰۲) به ترتیب مهم‌ترین مقوله‌های شکل‌دهنده امنیت فرهنگی و در بعد امنیت اجتماعی؛ کاهش نرخ بزه (۴/۶۹)، مساوات اجتماعی (۴/۱۶)، تحول در سبک زندگی (۴/۱۲)، سلامت روحی روانی (۴/۱۱) و انسجام اجتماعی (۴/۰۳) مهم‌ترین مقوله‌های اثرگذار ورزش بر امنیت اجتماعی بود. بعلاوه اهمیت ورزش در تأمین امنیت اجتماعی (۴/۲۲) بیش از اهمیت آن در امنیت فرهنگی (۴/۰۷) گزارش گردید. ورزش به‌عنوان درشت مؤلفه توسعه فرهنگی_اجتماعی نقش بسزایی در شکل‌گیری و تقویت امنیت فرهنگی_اجتماعی به‌عنوان رکن اساسی امنیت ملی دارد.

واژه‌های کلیدی

امنیت، جامعه، ورزش، فرهنگ.

مقدمه

امنیت از حیث ذاتی واژه‌ای غیرقطعی و نسبی است. این بدان معناست که به شکل مطلق بیان نشده و گفتمان-های مختلف به صورت نسبی است. واژه‌ی امنیت به شدت از تعریف می‌گریزد و حتی عملیاتی کردن آن نیز دشوار است (۱۳). امروزه تهدیدات امنیتی بنا بر میزان، شدت و قدرت آسیب‌زایشان نسبت به تمامیت و هویت ارزش نظام حاکم تعریف و طبقه‌بندی می‌شوند. از این منظر باید به تهدیدات امنیتی نگاهی دوباره کرد. در جهان ملتهب امروز، سایه تهدید بر همه جوامع بوده و مصالح و منافع ملی، کیان کشور، استقلال، ثبات، مشروعیت و مقبولیت آن‌ها را به خطر می‌اندازد. تهدیدهای امنیتی متناسب با وضعیت هر کشور و هر جامعه‌ای متفاوت بوده و در جهت آسیب‌پذیری-شان متغیر است. لذا می‌توان گفت هرگونه رویدادی که ثبات، تعادل و انسجام جامعه را بر هم زند تهدید امنیتی به شمار می‌رود. به عبارت دیگر می‌توان گفت تهدید امنیتی به مجموعه کارهایی گفته می‌شود که بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی، ارزش‌های حاکم و هنجارهای پذیرفته‌شده، حاکمیت قانون و شیوه زندگی آحاد جامعه را مختل و موجودیت آن‌ها را به خطر می‌اندازد (۵).

اگرچه از دیرباز مفهوم امنیت به بعد سخت و نظامی آن محدود گردیده است، اما نظریات و مکاتب جدید و در رأس آن‌ها مکتب کپنهاگ^۱ به‌عنوان نگرشی نرم به مفهوم امنیت و به‌طور خاص تر "تهدیدات وجودی" تلاش کرده است تا با بازبینی و تبیین امنیت به‌عنوان پدیده‌ای متأثر از پنج مفهوم؛ (۱) اقتصادی، (۲) سیاسی، (۳) نظامی، (۴) زیست محیطی و (۵) فرهنگی اجتماعی به نقش هویت اجتماعی در تقویت امنیت تأکید نماید (۷). بری بوزان^۲ نظریه‌پرداز این مکتب، امنیت اجتماعی و توانمندی جامعه برای مراقبت از

ویژگی‌های بنیادین خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی و احتمالی تعریف کرده و بر ارتباط نزدیک میان هویت جامعه و امنیت تأکید داشته است. او متذکر می‌شود که جامعه امنیت هویت را می‌خواهد، بنابراین امنیت اجتماعی، آرامش و آسودگی خاطر را برای اعضای خود فراهم آورد (۵).

بوزان در کتاب "مردم، دولت و هراس" در چارچوب منطق اندیشه سیاسی جدید، امنیت را در اولویت دولت می‌داند (۱۳). طی دوران جنگ سرد (۱۹۹۰ - ۱۹۴۵) بین دولت^۳ و جامعه^۴ تفاوتی وجود داشت و اساساً، این دولت بود که هم تهدیدکننده و هم تهدیدشونده بود. اما طی دو دهه اخیر با دگرگونی غیرقابل‌انکار رابطه جامعه - دولت و توانمند شدن مضاعف جوامع در قبال دولت‌ها، امنیت جامعه^۵ اعتبار شایانی یافته است. هدف نهادهای امنیتی در بحث اجتماع، حفظ هویت جامعه است. با در نظر گرفتن ماهیت محافظه‌کارانه هویت همواره می‌توان چالش‌ها و تغییرات را تهدیدی برای هویت ترسیم کرد. بعد اجتماعی امنیت به معنای بازخوانی آن از لحاظ کیفیت حیات اجتماعی، هویت و هنجارهاست. امروزه دیگر امنیت ملی صرفاً در بعد نظامی خلاصه نمی‌شود و چه‌بسا که نبود امنیت اجتماعی و تهدیدات شهروندان مانند کاهش امید به زندگی مؤلفه‌ای مهم‌تر نسبت به امنیت نظامی است (۱۰)، چنانکه تهدید اجتماعی را به‌راحتی نمی‌توان از تهدید سیاسی جدا کرد. در روابط بین دولت‌ها، تهدید خارجی مهم در سطح اجتماعی موجبات آسیب به هویت ملی شده که در زمره ملاحظات سیاسی قرار می‌گیرد. مشکل اصلی تهدیدات اجتماعی از لحاظ امنیت ملی این است که اغلب آن‌ها در داخل کشور واقع شده‌اند. از آنجاکه اصولاً امنیت اجتماعی به الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت مذهبی و

4 . Society
5 . Community Security

1 . Copenhagen Theory
2 . Barry Buzan
3 . State

برای ورزش گزارش کرده‌اند که به شکل خلاصه می‌توان آن‌ها را در موارد زیر دسته‌بندی کرد (۱):

فراهم کردن زمینه‌های مناسب برای مشارکت در فعالیت‌های سالم اجتماعی در اوقات فراغت؛ افزایش قدرت تصمیم‌گیری صحیح و عادلانه در برخورد با مسائل اجتماعی مختلف؛ تقویت حس نوع‌دوستی و انسانیت؛ پرورش روحیه جوانمردی و توان رهبری؛ پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی؛ تقویت مسئولیت‌پذیری و قانون‌گرایی؛ داشتن هدف واحد و تلاش برای تحقق آن به‌صورت گروهی؛ درک انتقال و درونی‌سازی هنجارهای جمعی و ارزش‌های اجتماعی.

از سوی دیگر امنیت فرهنگی به‌عنوان مقوله‌ای گره‌خورده به اجتماع، به‌منزله توانمندی و قدرت یک نظام سیاسی در ارائه پاسخ‌های درخور به نیازهای فرهنگی مردم متناسب با شرایط زمانی و مکانی است که زمینه ترویج صحیح مبانی فرهنگی ملی و دینی در جامعه را فراهم آورده و از رسوخ فرهنگ بیگانه و مغایر با نظام ارزشی که ثبات سیاسی و بقای نظام سیاسی را به مخاطره خواهد انداخت جلوگیری نماید (۸). هرچند امنیت ملی، مؤلفه‌های متعددی دارد لیکن امنیت فرهنگی، برجسته‌ترین چهره و درونی‌ترین لایه آن به شمار می‌آید. امنیت فرهنگی از احساس نیاز فردی و اجتماعی نشئت می‌گیرد، این احساس به شرایط اطمینان‌بخش برای تداوم هویت فرهنگی و حفظ روندهای سیاسی - اجتماعی در محیط زندگی نیز بسط می‌یابد. از یک منظر، فرهنگ به‌مثابه یک مؤلفه قدرت و امنیت ملی و یا یک نظام فرعی در درون نظام اصلی تحلیل می‌شود. لیکن در نگرش جدید، فرهنگ نقش گسترده و کار ویژه‌ای بسیار فراگیرتر از دامنه و عرصه مؤلفه قدرت و یا امنیت ملی را در برمی‌گیرد. در این نگرش، امنیت فرهنگی شرط ناگزیر تحقق امنیت در سایر حوزه‌ها است.

قومی و رسوم مربوط است، این ارزش‌ها اغلب از داخل کشور مورد تهدید قرار می‌گیرند.

پژوهش‌های اجتماعی در خصوص ورزش با توسعه جامعه‌شناسی ارتباط مستقیم داشته است. طی دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ برای تبیین جنبه‌های گوناگون شرکت در فعالیت‌های ورزشی تلاش بسیاری شده است. یکی از موارد که اخیراً مورد توجه قرار گرفته است نقش امنیت‌ساز ورزش در تعاملات اجتماعی است. در دنیای امروز ورزش و امنیت ملی ارتباط وثیقی با یکدیگر دارند و دامنه ورزش و رقابت‌های ورزشی به‌عنوان مقوله فرهنگی اجتماعی حوزه‌های سیاست امنیت ملی، امنیت اجتماعی، سیاست خارجی و حتی روابط بین‌الملل را تحت تأثیر قرار داده است. اگر از کارکردهای ورزش در افزایش سلامت جسمانی و روانی جامعه و تربیت افرادی توانمند بگذریم، که خود به‌تنهایی توجه دولت به ورزش را از هر نظر منطقی و ضروری نشان می‌دهد، کسب پیروزی‌های بزرگ در میدان‌های مختلف ورزشی در افزایش غرور ملی، تحکیم همبستگی ملی و از همه مهم‌تر افزایش اعتبار و پرستیژ کشورها در سطح بین‌الملل و در رقابت با دیگر دولت‌ها بسیار تأثیرگذار است (۹). توسعه و ترویج ورزش در بین عامه مردم امنیت اجتماعی را به همراه دارد (۱۶). تیم‌سازی و ورزش علاوه بر فعالیت‌های ورزشی دارای نکات مثبت فراوانی است به‌گونه‌ای که زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی دوستانه در بین اعضای تیم می‌شود و سبب فهم و شناخت ارزش‌های حاکم بر جامعه، مشارکت و تشریک‌مساعی برای دستیابی به پیروزی و مقابله با شکست، بروز شخصیت اجتماعی، احترام متقابل اجتماعی، تقسیم‌کار، اهداف مشترک اجتماعی و غیره از دستاوردهای شرکت در فعالیت ورزشی است. صاحب‌نظران حوزه جامعه‌شناسی، روانشناسی و علوم ورزشی و مدیریت کارکردهای اجتماعی مختلفی را

هویت و بنیاد امنیت بر فرهنگ استوار است (۱۵).
امنیت فرهنگی مؤلفه اصلی و بنیادین امنیت ملی به‌ویژه در جمهوری اسلامی ایران است چراکه جامعه بالنده و پویا با تأمین امنیت خویش خاستگاه مناسبی برای تضمین هنجارها و ارزش‌های فرهنگی است. بالندگی فرهنگی در یک جامعه ضامن حفظ امنیت همگرایی و ثبات در حوزه ملی و بین‌المللی است. امنیت در سایر حوزه‌ها بدون امنیت فرهنگی مفهومی ندارد (۴).

در بین شاخص‌های فرهنگی، ورزش نقشی پررنگ در توسعه آن دارد. امروزه ورزش و تربیت‌بدنی موضوعی مهم در شکل‌گیری فرهنگ و بسیاری از الگوهای اجتماعی ایران است. با استناد به منابع علمی، فرهنگی و تاریخی موجود، ورزش و تربیت‌بدنی به لحاظ مفهومی و رویکردی در فرهنگ و تمدن درخشان اسلامی و ایرانی یک مقوله فرهنگی و تربیتی محسوب می‌شود. مبانی فرهنگی ورزش به‌وفور در قرآن مجید، روایات و احادیث معصومان، مصوبه ۵۶۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی، برنامه ۵ ساله توسعه منشور ملی جوانان ماده ۹۲ تا ۹۷ منشور بین‌المللی یونسکو و نظرات فرهنگ‌شناسان و دانشمندان برجسته ایرانی یافت می‌شود (۱۴).
بامطالعه برنامه‌های فرهنگی ورزشی سایر کشورها مانند ایالات‌متحده، استرالیا، ژاپن و غیره به‌خوبی می‌توان متوجه شد که از طریق این برنامه‌ها مانند "ایالات رسته‌های ورزشی" و اعزام سفیران مختلف ورزشی به کشورهای آفریقایی (مانند اعزام خواهران ویلیامز به سودان توسط آمریکایی‌ها و اهدا کردن راکت تنیس به ۵۰ هزار دختر سودانی)، مسابقات فوتبال صلح بین آوارگان فلسطینی و اسرائیلی در کمپ‌های ژاپنی سعی در تحقق اهداف فرهنگی خود از مسیر ورزش دارند. پژوهش‌های مختلفی در زمینه کارکرد فرهنگ و اجتماع در حوزه امنیت تاکنون به رشته تحریر درآمده اما در زمینه ورزش این مطالعات به‌صورت پراکنده و گذرا اشاره شده است (۴).

از دید نایینی (۱۳۸۵) امنیت فرهنگی، مؤلفه اصلی و بنیادین امنیت ملی است. وی ۲۷۰ تعریف از فرهنگ را در دوازده طبقه دسته‌بندی کرده که عبارت‌اند از: فرهنگ به‌مثابه. ۱. کل روش زندگی. ۲. میراث اجتماعی. ۳. روش تفکر، احساس و اعتقاد مردم. ۴. ذهنیت رفتار. ۵. چگونگی رفتار. ۶. مخزن آموخته‌ها. ۷. معیار تکرار امور. ۸. رفتار اکتسابی. ۹. مکانیزم قواعد هنجاری رفتار. ۱۰. فن تطبیق با محیط. ۱۱. رسوب تاریخ. و ۱۲. ماتریس رفتار (۱۵).
قربی و محمدی نجم (۱۳۹۳) معتقدند امنیت فرهنگی بر اساس مؤلفه‌های سند چشم‌انداز می‌تواند با تهدیداتی در سطوح سه‌گانه‌ی انسانی، ملی و راهبردی مواجه گردد. از دید آن‌ها توجه به مؤلفه‌های تأمین امنیت فرهنگی در سند چشم‌انداز به دلایل زیر ضروری است: الهام‌بخشی، تعمیق عدالت اجتماعی، استقرار جامعه امن و اخلاقی، تقویت هویت اسلامی و انقلابی، متکی بودن بر ارزش‌های اسلامی، تحکیم سازگاری اجتماعی، صیانت از آزادی‌های مشروع، بازدارندگی همه‌جانبه و کوشش برنامه‌ریزی‌شده و مدبرانه‌ی جمعی (۱۳). خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۳) بین امنیت اجتماعی و ابعاد یکپارچگی، پذیرش، مشارکت و شکوفایی اجتماعی رابطه معنی‌دار و مثبت گزارش کرده‌اند که بیشترین شدت همبستگی با بعد پذیرش اجتماعی و کمترین همبستگی با بعد یکپارچگی اجتماعی بود (۲).
شریعتی فیض‌آبادی (۱۳۹۴) نشاط اجتماعی حاصل از صعود ایران به جام جهانی ۱۹۹۸ فرانسه را با خوشحالی ایرانیان پس از فتح خرمشهر در جنگ ۸ ساله ایران-عراق مقایسه و معتقد است ورزش در آن سال‌ها توانسته نقش بسزایی در تقویت سرزندگی و نشاط اجتماعی جامعه داشته باشد. بعلاوه حضور ورزشکاران مطرح ایرانی در کمپین‌های مختلف حمایتی در زمان حوادث طبیعی مانند آنچه در سیلاب سال ۱۳۹۸ در پل‌دختر و آق‌قلای گنبد موجب شد تا حس دردمندی در جامعه را تقویت و مردم را نسبت به تأمین

این کشور را ناشی از تعارضات قومی می‌داند. وی بامطالعه دوندگان حاضر در رویداد ورزشی "روز ملی همبستگی" به این نتیجه رسید که این ورزشکاران سرمایه اجتماعی و همبستگی بیشتری نسبت به سایرین دارند (۲۱). اسقوند افبه^۲ (۲۰۲۰) ورزش را ابزاری برای ترمیم جدایی به وجود آمده در فعالیت‌های سیاسی گزارش و معتقد است ورزش عاملی در مبارزه با موانع نژادپرستی از قبیل رنگ، زبان، جنسیت، کشور زادگاه، دین و اقشار مختلف اجتماعی است (۲۰). اسپایج و همکاران^۳ (۲۰۲۲) در فصلی از کتاب خود با عنوان "جهانی‌شدن" به بررسی نقش ورزش در اقامت پناهندگان پرداخته و معتقد است ورزش ابزاری مناسب برای خروج پناهندگان از خانه‌های تاریک-رومی-روانی خود است (۲۳). دارت^۴ (۲۰۱۹) نیز با بررسی جایگاه ورزش در صلح میان فلسطینیان و اسرائیل، برنامه ورزش برای توسعه و صلح سازمان ملل متحد را ابزاری برای آشتی میان فلسطینیان ساکن در غزه، وست بانک و سایر کمپ‌های پناهندگان این منطقه گزارش و این پدیده را عاملی در جهت کاهش تنش و آسیب‌های روحی روانی فلسطینیان می‌داند (۱۹). هیلوود و همکاران^۵ (۲۰۱۰) عملکرد ورزشکاران هلندی در بازی‌های ۲۰۰۸ پکن را بررسی کرد و صعود ۶ پله‌ای این کشور نسبت به بازی‌های المپیک ۲۰۰۴ آتن را مهم‌ترین عامل در حفظ غرور ملی از دیدگاه مردم این کشور گزارش کرد (۲۴). میتون و همکاران^۶ (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی بر روی مردم کشور استرالیا، موفقیت این کشور در بازی‌های المپیک ۲۰۰۰ سیدنی و بالاتر قرار گرفتن این کشور را نسبت به انگلستان و کانادا، از مهم‌ترین عوامل افزایش غرور ملی این کشور گزارش کرد (۲۲).

خوراک، پوشاک و مسکن هموطنان خود، آگاه نمایند (۶). قائد امینی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی به بررسی امنیت فرهنگی و امنیت اجتماعی پرداخته و بین هویت فرهنگی و مشارکت فرهنگی با امنیت اجتماعی و امنیت فرهنگی رابطه معنادار مثبتی گزارش و همچنین نشان دادند که ابعاد هویت فرهنگی (میراث فرهنگی، رسانه، آداب‌ورسوم، زبان، دین، هنجارها، باورها) و ابعاد مشارکت فرهنگی (صوتی و تصویری، کتاب و نشریات، میراث فرهنگی، زبان، هنرهای آئینی و نمایشی، فعالیت‌های ورزشی، فعالیت‌های مرتبط با سنت‌ها، هنرهای بصری و کتابخانه) با امنیت اجتماعی و امنیت فرهنگی رابطه معنادار مثبتی دارد (۱۲). شریعتی فیض‌آبادی و دستگردی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای سه نقش اصلی برای رشته‌های ورزشی به‌عنوان یک ابزار فرهنگی مطرح کردند: (۱) ورزش به‌عنوان وسیله‌ای برای تقویت قدرت نرم (۲) رشته‌های ورزشی به‌عنوان اهرمی برای تقارب گفتمان‌ها و انسجام جوامع چندملیتی (۳) رشته‌های ورزشی به‌عنوان ابزاری برای ترویج روابط صلح‌آمیز در سطح بین‌المللی توجه بیش‌ازپیش به این پدیده به‌عنوان مقوله‌ای فرهنگی می‌تواند کارگشای بسیاری از مسائل مرتبط با امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران باشد (۸). زارع و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با تحلیل الگوی امنیت فرهنگی در توسعه پایدار معتقدند عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل محیط زیستی، عوامل سیاسی، عوامل ملی، مذهبی در این میان تأثیر گذارند (۴).

پژوهشگران خارجی نیز به این موضوع به شکل وسیع-تری پرداخته‌اند. فروکاوا^۱ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای به بررسی جایگاه رویدادهای ورزشی و تأثیرات آن بر سرمایه اجتماعی کشور بحران‌زده سودان جنوبی پرداخته و اکثر بحران‌های

4 . Dart
5 . Hilwood
6 . Mitton

1 . Furukawa
2 . Eseoghane Efebeh
3 . Spaaij & et al

صاحب‌نظران و پژوهشگران حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی، علوم ورزشی، مدیریت و اخیراً روابط بین‌الملل و علوم سیاسی برای ورزش و جشنواره‌های ورزشی کارکردهای و اهداف مختلف و متنوعی را بیان نموده‌اند که در کنار بسیج منابع انسانی و مالی، تشکیلات سازمان‌یافته، گسترش روابط بین‌الملل و ارتباطات میان فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی و کارکرد سرگرمی و تفریحی عمومی، بعد فرهنگی - اجتماعی ورزش نقشی پررنگ‌تر در ادبیات پژوهشی داشته است. در این میان مکتب کپنهاگ با نگرشی نرم و با استفاده از منابع دیپلماتیک عمومی تلاش کرده است تا امنیت را از مفهومی سخت و غیرقابل تغییر به مفهومی متأثر از فاکتورها و مؤلفه‌های مختلفی در زمینه‌های فرهنگی - اجتماعی معرفی نماید. با توجه به حضور ورزش به‌عنوان یکی از درشت مؤلفه‌های توسعه اجتماعی - فرهنگی، پژوهش حاضر تلاش کرده تا از این رهگذر برای تبیین جایگاه ورزش استفاده نماید. با عنایت به فضای پساتحریمی کنونی و چالش‌های مختلف امنیتی ورزش ایران از قبیل ورود زنان به ورزشگاه‌ها، تقابل با نمایندگان رژیم صهیونیستی و پناهندگی ورزشکاران ایرانی در عرصه بین‌الملل لزوم انجام پژوهشی در راستای معرفی و تقویت جایگاه ورزش در توسعه امنیت فرهنگی - اجتماعی می‌تواند کارگشای برخی از گره‌های امنیتی کشور باشد. لذا سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که ورزش به‌عنوان پدیده‌ای جذاب، فراگیر و پرمخاطب چه نقشی در تقویت امنیت فرهنگی اجتماعی دارد؟

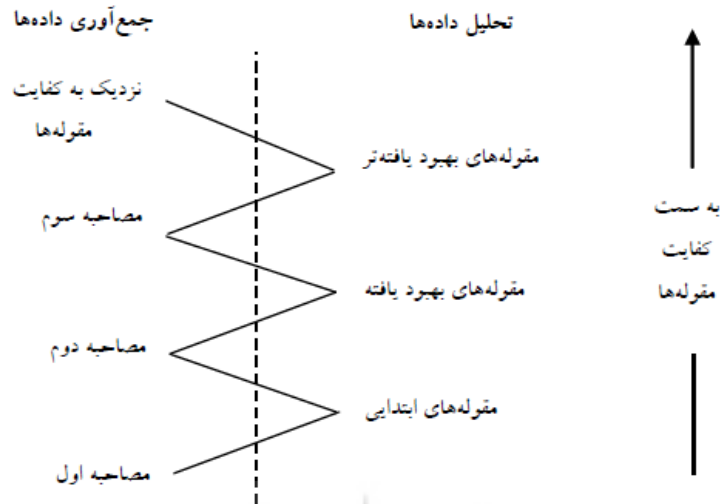
روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی که به‌صورت کیفی (پارادایم تفسیرگرایی) صورت گرفت. پارادایم تفسیری بر این عقیده استوار است که واقعیت از ادراک ذهنی و تفاسیر واقعیت

ساخته می‌شود. برخلاف محققان علوم اجتماعی این محققان عقیده دارند مطالعه انسان‌ها نباید و نمی‌تواند روش‌ها و معیارهایی مانند علوم طبیعی داشته باشد. محققان در این پارادایم تولید معنا در اجتماع را از طریق تحلیل نیت و اهداف شخصی و نیت در علوم اجتماعی، علوم انسانی و یا ارتباطات مطالعه می‌کنند. برخلاف محققان علوم اجتماعی که روش علمی را به‌طور جدی دنبال می‌کنند، تفسیرگرها در رویکردشان با روش علمی متفاوت‌اند. این به این معنا نیست که پارادایم تفسیری قاعده و اصولی ندارد. از سوی دیگر تحقیق تفسیری می‌تواند همانند تحقیق علمی و نقدی بسیاری از همان سؤالات را پاسخ دهد فقط به طرق متفاوت. همانند پارادایم‌های تحقیق دیگر، تفسیرگرایان اغلب نظریه مطرح می‌کنند یا می‌آزمایند. اگرچه یک تفسیرگر معنی خود را از نظریه دارد. تفسیرگرایان به‌ندرت از فرضیه استفاده می‌کنند و به‌جای آن از بیان مسئله برای هدایت کارشان استفاده می‌کنند. در تفسیرگرایی، دانش عامیانه با برچسب غیرعلمی کنار نهاده نمی‌شود، بلکه ابزاری سودمند برای تبیین رخدادهای زندگی روزمره و درک آن معانی سرشار است که مردم به زندگی روزمره خود می‌دهند. به‌عبارتی دیگر، آن دسته از معانی که مردم در کنش‌های متقابل روزمره به کار می‌برند در دانش عامه آنان نهفته است و درک دنیای آن‌ها، جز از طریق درک دانش عامیانه، امکان‌پذیر نیست (۱۷). نمونه مطالعاتی پژوهش حاضر به شکل هدفمند (گلوله برفی) انتخاب گردید. در این راهبرد نمونه‌گیری هدف استخراج تم‌ها و مقولات محوری است که مجموعه ایده‌آلی از تنوع را در برمی‌گیرد. یکی از دلایل استفاده از این روش به این دلیل است که کسی مدعی نشود محقق انواع خاصی از موارد را در نظر نگرفته است (۱۸). برای برآورد حجم نمونه فرایند نمونه‌گیری تا نقطه‌ای ادامه می‌یابد که اشباع نظری حاصل شود. بدین معنا که با

حاضر پس از ۱۳ مصاحبه به اشباع نظری رسید که همین تعداد به‌عنوان نمونه مطالعاتی مورد استفاده قرار گرفت.

انتخاب زیگزاگی مصاحبه‌شوندگان و سپس پیاده‌سازی و تحلیل بلافاصله آن‌ها این فرایند آن‌قدر تکرار می‌شود که یافته جدیدی به طبقات پیشین اضافه نشود. لذا پژوهش

شکل ۱. فرایند حرکت زیگزاگی تا رسیدن به کفایت در نمونه‌گیری کیفی

تفاوت‌ها و شباهت‌ها آن‌ها را سنخ‌بندی می‌کند (شکل ۱). شیوه انجام تحلیل داده‌ها در این پژوهش بدین گونه بود که پس آماده‌سازی و خوانش متن مقالات منتخب، مفاهیم کلیدی به تفکیک هر مقاله احصاء شد. سپس مفاهیم کلیدی برحسب وجوه اشتراک و افتراق به یک سطح بالاتر، در قالب زیر مقوله‌های ثانویه دسته‌بندی شدند. در گام بعدی، زیرمقوله‌های ثانویه نیز بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مجموعه زیر مؤلفه‌های فرعی اولیه جای گرفتند. سپس دیاگرام مفهومی یافته‌ها ترسیم شد.

یافته‌های پژوهش

جدول زیر نشان‌دهنده ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مطالعاتی است. طبق این جدول اعضای گروه خبرگان دلفی شامل سه گروه اعضای هیئت‌علمی علوم ورزشی و علوم سیاسی، مدیران دستگاه وزارت خارجه و مدیران

در تحلیل متون از روش تحلیل تماتیک استفاده که با شناسایی الگوها یا تم‌ها در بطن داده‌های کیفی بر شناسایی الگوی معنای در یک مجموعه داده تمرکز دارد (۱۷). در این پژوهش به‌طور خاص از راهبرد استربرگ استفاده شده است. فراگرد پنج مرحله‌ای آن شامل: (۱) مدیریت داده‌ها؛ تنظیم و سازمان‌دهی مقاله‌گزینش‌شده و آماده‌سازی آن‌ها جهت انجام آغاز تحلیل است. (۲) درگیری داده‌ها؛ در این مرحله مقدمات تحلیل داده‌ها با انجام یکسری کدگذاری‌ها فراهم می‌شود، مستلزم توجه به موارد متعددی شامل، کدگذاری باز، توسعه تم‌ها، کدبندی متمرکز است. (۳) ترسیم داده‌ها: در این مرحله مقوله‌ها، تم‌ها و الگوهای یافته شده در قالب نقشه داده‌ای^۵ و دیاگرام مفهومی^۶ به تصویر کشیده می‌شود. (۴) توسعه تحلیل: آغاز و توسعه تحلیل‌ها مبتنی بر مقوله‌ها و تم‌ها و (۵) سنخ‌شناسی: در آخرین گام تحلیل، پژوهشگر الگوها را دسته‌بندی کرده و برحسب

4 . Data display
5 . Data map
6 . Conceptual framework

1 . Thematic Analysis
2 . Sterberg
3 . Engagement

ورزش صاحب اثر (کتاب، مقاله، یادداشت، مصاحبه) در حوزه ورزش و امنیت فرهنگی اجتماعی بودند. سایر یافته‌ها در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱. نتایج جمعیت‌شناختی نمونه مطالعاتی

شاخص	وضعیت	تعداد	درصد	شاخص	وضعیت	تعداد	درصد
مدیران عالی ورزش کشور	۴	۳۰/۷	کمتراز ۳۰ سال	۱	۷/۶		
مدیران وزارت امور خارجه	۲	۱۵/۳	۴۰ تا ۵۰	۲	۱۵/۳		
اعضای هیأت علمی	۷	۵۳/۸	۵۰ تا ۶۰	۲	۱۵/۳		
دکتری			۶۰ تا ۷۰	۵	۳۸/۴		
کارشناسی ارشد			۶۰ به بالا	۳	۲۳		
کارشناسی	۰	۰	مجموع	۱۳	۱۰۰		

میان مفاهیم مرتبط با امنیت فرهنگی، تفاهم فرهنگی (۴/۱۳)، تعاملات فرهنگی (۴/۱۸)، مصالحه فرهنگی (۳/۹۷) و نمایش فرهنگی ملی اسلامی (۴/۰۲) به ترتیب مهم‌ترین مقوله‌های شکل‌دهنده امنیت فرهنگی و در بین امنیت اجتماعی، کاهش نرخ بزه (۴/۶۹)، مساوات اجتماعی (۴/۱۶)، تحول در سبک زندگی (۴/۱۲)، سلامت روحی روانی (۴/۱۱) و انسجام اجتماعی (۴/۰۳) و مهم‌ترین مفاهیم اثرگذار ورزش بر امنیت اجتماعی از منظر نمونه مطالعاتی بوده است. درنهایت اهمیت ورزش بر امنیت اجتماعی (۴/۲۲) بیش از اهمیت آن بر امنیت فرهنگی (۴/۰۷) گزارش گردید (جدول ۲):

با توجه به روش‌شناسی، در دور اول دلفی از میان ۴۲ مفهوم ۳ مفهوم به‌عنوان شاخص بسیار کم‌اهمیت (شناخت و توسعه ظرفیت‌های فرهنگی اجتماعی، افزایش مشارکت زنان در اجتماع)، ۱ مفهوم قابل‌بحث (تحکیم هویت فرهنگی) و ۳۸ مفهوم مهم و بسیار مهم شناخته شدند. به‌علاوه با توجه به نیمه‌باز بودن پرسشنامه، خبرگان کیفیت پرسشنامه را مورد تأیید که خود نشانه روایی است. در دور دوم دلفی کلیه نتایج دور اول به همراه پرسشنامه در اختیار خبرگان قرار گرفت. بر اساس نظر خبرگان در دور دوم ۳ شاخص به‌عنوان شاخص کم‌اهمیت و بقیه شاخص‌ها (۳۸) به‌عنوان عوامل مهم و بسیار مهم ورزش در تقویت امنیت فرهنگی اجتماعی شناخته شدند. با توجه به جدول ۲، از

جدول ۲. مفاهیم اثرگذار ورزش بر امنیت فرهنگی اجتماعی (منبع: نمونه مطالعاتی)

متغیر	مقوله	مفاهیم (میانگین مجموع)	میانگین دور اول	انحراف معیار	میانگین دور دوم	انحراف معیار	کد
امنیت فرهنگی (۴/۰۷)	تفاهم فرهنگی	سازش فرهنگی (۳/۸۸)	۳/۹۴	۰/۸۳	۳/۸۳	۰/۷۵	۱.۳.۸
		گفتگوی چندفرهنگی (۳/۸۲)	۳/۸۳	۰/۷۰	۳/۸۲	۰/۸۴	۱۱.۱۳.۹.۵
	مصالحه	تقارب گفتمان‌های فرهنگی (۴/۱۷)	۴/۱۳	۰/۶۲	۴/۲۱	۰/۶۲	۷.۱.۲
		کاهش تعارضات فرهنگی (۴/۶۸)	۴/۶۶	۰/۷۶	۴/۷۱	۰/۶۱	۱.۳.۴
روابط فرهنگی	تأمین امنیت فرهنگی زنان (۴/۱۶)	کاهش آسیب‌پذیری در برابر تهدیدات فرهنگی (۳/۷۸)	۴/۲۰	۰/۸۸	۴/۱۳	۰/۸۹	۵.۸.۹
		ارائه پیام صلح و دوستی (۴/۶۸)	۴/۰۴	۰/۷۳	۳/۵۳	۰/۶۵	۵.۹
	توسعه پیوندهای فرهنگی (۴/۰)	۴/۸۱	۰/۷۵	۴/۵۶	۰/۶۹	۲.۹.۴.۵.۱۱.۱۳	
		توسعه دیپلماسی فرهنگی (۴/۲۶)	۴/۰۴	۰/۷۴	۳/۹۷	۰/۷۱	۷.۲
			۴/۲۳	۰/۸۵	۴/۳۰	۰/۷۴	۹.۳.۴

انتقال ارزش‌های فرهنگی (۴/۱۰)	۴/۰۹	۰/۷۶	۴/۱۲	۰/۸۳	۸.۱۰
انتقال آداب و رسوم (۳/۸۸)	۳/۹۱	۰/۶۶	۳/۸۵	۰/۷۶	۱۱.۱۲
نمایش پیام‌های انقلاب اسلامی (۴/۱۲)	۴/۰۳	۰/۶۲	۴/۲۱	۰/۶۰	۸.۹
استفاده از سفیران نخبه فرهنگی-ورزشی (۳/۷۰)	۳/۶۶	۰/۶۵	۳/۷۴	۰/۷۵	۱۰.۶
معرفی فرهنگ ایرانی اسلامی (۴/۲۶)	۴/۲۰	۰/۶۸	۴/۳۳	۰/۷۹	۷.۹
مبارزه با تبعیضات قومی (۳/۶۴)	۳/۸۹	۰/۵۹	۳/۳۹	۰/۷۱	۸.۳.۲.۹.۱۱
رفع مسائل نژادپرستی (۴/۸۱)	۴/۸۱	۰/۷۴	۴/۸۲	۰/۶۴	۲.۷.۱۰
توسعه کنش‌های اجتماعی (۴/۱۱)	۴/۰۱	۰/۷۹	۴/۲۱	۰/۷۶	۱۰.۴.۸
کاهش فقر (۳/۸۱)	۳/۸۳	۰/۷۰	۳/۷۹	۰/۷۲	۵.۸.۲
خلق عدالت اجتماعی (۴/۴۳)	۴/۴۸	۰/۸۰	۴/۳۹	۰/۸۳	۱۰.۱۲
انسجام جوامع چندملیتی (۴/۱۷)	۴/۱۳	۰/۶۲	۴/۲۱	۰/۶۲	۴.۷.۹
همبستگی اجتماعی (۳/۶۸)	۳/۶۶	۰/۷۶	۳/۷۱	۰/۵۹	۷.۱۱.۳.۴
تقویت روحیه کار تیمی (۴/۲۶)	۴/۲۰	۰/۷۸	۴/۳۳	۰/۷۹	۲.۵.۹
رضایت عمومی جامعه (۳/۹۹)	۳/۹۱	۰/۸۳	۳/۸۷	۰/۷۵	۷.۴.۹
تقویت امید و خوش‌بینی (۴/۲۶)	۴/۱۳	۰/۷۹	۴/۳۹	۰/۶۹	۲.۳.۵.۶.۱۱
ایمن‌سازی اکثریت جامعه (۳/۶۸)	۳/۷۷	۰/۶۹	۳/۵۹	۰/۶۹	۵.۱۱
شاداب‌سازی همه جامعه (۴/۳۶)	۴/۳۸	۰/۸۱	۴/۳۵	۰/۷۶	۴.۸.۷.۹.۱۱
جهت‌دهی به افکار عمومی (۴/۱۷)	۴/۱۸	۰/۷۵	۴/۱۶	۰/۶۸	۳.۹
بازدهی روانی بالا (۴/۰۵)	۴/۰۲	۰/۶۵	۴/۰۸	۰/۷۲	۲.۳.۸
آگاهی از فواید ورزش همگانی (۳/۶۲)	۳/۵۷	۰/۸۴	۳/۶۸	۰/۷۰	۴.۹.۱۰.۱۲
توانمندسازی مهارت‌های معلولین جامعه (۴/۵۰)	۴/۴۴	۰/۶۲	۴/۵۶	۰/۶۸	۲.۱۰.۶.۵
اصلاح الگوی مصرف افراد جامعه (۴/۰۷)	۴/۰۳	۰/۶۷	۴/۱۲	۰/۷۱	۴.۸
افزایش انرژی جامعه (۴/۰۹)	۴/۱۴	۰/۸۳	۴/۰۵	۰/۸۱	۶.۳.۹.۱۰
فراهم نمودن بستر گذران اوقات فراغت (۴/۰۶)	۴/۰۴	۰/۶۶	۴/۰۷	۰/۵۹	۲.۱.۵
تغییر سبک زندگی افراد (۴/۵۸)	۴/۵۸	۰/۵۹	۴/۵۹	۰/۶۲	۷.۱۱
افزایش مشارکت زنان در اجتماع (۳/۹۴)	۳/۹۸	۰/۶۱	۳/۹۰	۰/۷۲	۷.۴.۱
کاهش ناهنجاری اجتماعی (۴/۷۲)	۴/۷۸	۰/۸۲	۴/۶۶	۰/۶۸	۳.۵.۶.۸.۹.۱۲
کاهش جمعیت زندان‌ها و مراکز بازپروری (۴/۷۹)	۴/۸۲	۰/۶۹	۴/۷۷	۰/۷۷	۵.۸.۲.۱۱
کاهش نرخ جرم و جنایت (۴/۵۷)	۴/۵۵	۰/۷۳	۴/۶۰	۰/۷۹	۴.۸.۲

امنیت اجتماعی (۴/۲۲)

فرهنگی ملی (۴/۲)

مسائل اجتماعی (۴/۱۶)

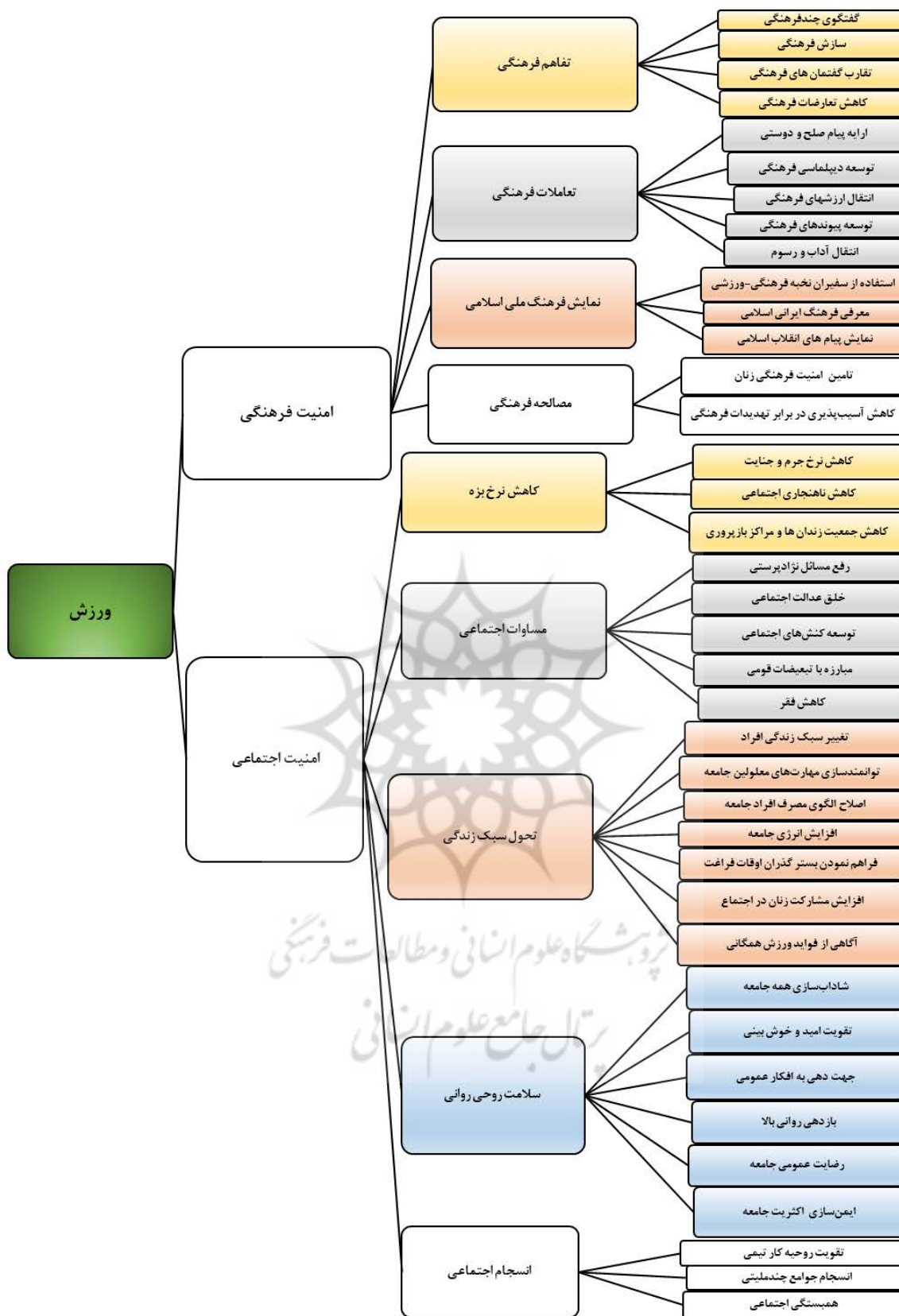
انسجام (۴/۲)

سلامت روحی روانی (۴/۱۱)

تحول در سبک زندگی (۴/۱۲)

کاهش نرخ جرم (۴/۶۹)

شکل ۲ نیز نمایانگر مدل تجربی اثرات ورزش بر امنیت فرهنگی اجتماعی است که با استفاده از یافته‌های پژوهش حاضر ترسیم و ارائه شده است:

شکل ۲. مدل تجربی تأثیر ورزش بر امنیت فرهنگی اجتماعی (منبع: خبرگان مورد مطالعه)

بحث و نتیجه‌گیری

ورزش در جامعه ایران از جایگاه رفیعی برخوردار است. جوان بودن جمعیت، محبوبیت ورزش‌های سنتی و استعداد ایرانی‌ها در ورزش گروهی باعث شده مسابقات و تحولات مرتبط با ورزش در جامعه مورد توجه اقشار مختلف باشد. مسائلی که طی سالیان جاری در ورزش کشور اتفاق افتاده از ابعاد مختلف می‌تواند بر امنیت ملی کشور اثرگذار باشد. مواردی چون ممنوعیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، پناهندگی ورزشکاران ایرانی به کشورهای خارجی، تعلیق جودوی ایران به خاطر خودداری ورزشکاران ایرانی از مسابقه با جودوکاران رژیم صهیونیستی، مشکلات ناشی از تحریم‌های اقتصادی در ورزش کشور و غیره از مواردی است که هر یک از این موضوعات می‌تواند امنیت ملی کشور را تحت تأثیر قرار دهد و در صورتی که راهکاری برای حل این مسئله اندیشیده نشود می‌تواند به بحران امنیتی نیز منجر شود. پژوهش حاضر تلاش کرد تا ضمن تبیین امنیت فرهنگی-اجتماعی به‌عنوان مفهومی نوین در ادبیات علوم ورزشی، به جایگاه ورزش در تحقق و تقویت آن پرداخته تا ضمن آشنایی تصمیم‌سازان با این مفهوم، دریچه‌ای نو به مدیریت امنیت باز نماید. با مطالعه ادبیات مطالعاتی به‌آسانی می‌توان متوجه شد که ترس و ناامنی در طی زمان، تأثیرات مخرب و منفی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و محافظت غیرضروری مردم از خود می‌شود. ناامنی مردم را از فعالیت‌های اجتماعی باز می‌دارد و میزان بی‌اعتمادی را در جامعه افزایش می‌دهد (۲). امنیت دارای دو بعد ذهنی (احساس امنیت) و عینی است. یکی از پیش‌شرط‌های وقوع احساس امنیت در جامعه، وجود امنیت عینی در جامعه است. این سطوح با هم در ارتباط هستند و از برهم‌کنش این دو سطح عینی و ذهنی است که امنیت در جامعه حاصل می‌گردد. احساس امنیت ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع محیط

پیرامونی‌شان و امکاناتی است که ساختار نظام اجتماعی (سطح عینی و کلان امنیت) در اختیارشان می‌گذارد. احساس امنیت نوعی تولید اجتماعی است و همه نهادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در سطح کلان جامعه در شکل‌گیری آن سهیم هستند و امنیت در سطح خرد بازتاب‌هایی برای امنیت در سطح کلان دارد.

در بحث امنیت فرهنگی چهار مقوله و در بحث امنیت اجتماعی پنج مقوله در بستر ورزش قابل تحقق هستند. از میان مفاهیم مرتبط با امنیت فرهنگی؛ تفاهم فرهنگی (۴/۱۳)، تعاملات فرهنگی (۴/۱۸)، مصالحه فرهنگی (۳/۹۷) و نمایش فرهنگی ملی اسلامی (۴/۰۲) به ترتیب مهم‌ترین مقوله‌های شکل‌دهنده امنیت فرهنگی و در بین امنیت اجتماعی؛ کاهش نرخ بزه (۴/۶۹)، مساوات اجتماعی (۴/۱۶)، تحول در سبک زندگی (۴/۱۲)، سلامت روحی روانی (۴/۱۱) و انسجام اجتماعی (۴/۰۳) مهم‌ترین مفاهیم اثرگذار ورزش بر امنیت اجتماعی از منظر خبرگان بود. تعاملات فرهنگی مهم‌ترین مقوله اثرگذار بر امنیت فرهنگی از طریق ورزش است. در میان مفاهیم این مقوله ارائه پیام صلح و دوستی مهم‌ترین تأثیر ورزش بر تقویت امنیت فرهنگی است که به نظر می‌رسد با عنایت به نقش صلح‌ساز ورزش در جهان امروز (۹) و در رأس آن رویدادهای ورزشی بزرگ مانند بازی‌های المپیک و فلسفه این بازی‌ها مبنی بر ترویج صلح و دوستی، این موضوع بیش‌ازپیش نمایان است. بازی‌های المپیک که محل تجمع نمایندگان کشورهای مختلف از پنج قاره جهان است میانبری برای توسعه تعاملات دیپلماتیک و در ادامه پررنگ‌تر کردن نقش ورزش به‌عنوان بازیگری غیردولتی در روابط بین‌الملل است. عدم حضور روسیه در جام جهانی ۲۰۲۲ قطر در کنار تحریم‌های متعدد و متنوع نهادهای بین‌المللی ورزشی گواهی است تا ورزش به‌عنوان ابزاری بازدارنده در این جنگ تا حدودی اثرات روانی جنگ را کاهش دهد. تفاهم فرهنگی به‌عنوان

ورزشی با ماهیت و منش پهلوانی مانند کشتی به خوبی نمایان بوده تا جایی که بسیار از قهرمانان این رشته به عنوان سفیری برای تحقق اهداف حاکمیتی به عامه مردم معرفی می‌شوند.

در بین مقوله‌های شکل‌دهنده امنیت اجتماعی، کاهش نرخ بزه مهم‌ترین مقوله اثرگذار در تأمین امنیت اجتماعی از طریق ورزش گزارش شده است. علاوه بر نقش بازدارنده ورزش در کاهش جرم و جنایت، امروزه در بسیاری از زندان‌ها، مراکز بازپروری و پناهگاه‌ها ورزش به عنوان مفهومی برای توسعه مهارت‌های افراد دربند و محبوس استفاده تا علاوه بر نمایش توانمندی‌ها به افزایش اشتغال-زایی پس از خروج کمک کند. مسابقات اجتماعی دومین مقوله و مبارزه با نژادپرستی به عنوان مهم‌ترین مفهوم یکی از اهداف اصلی برگزاری مسابقات ورزشی در سراسر جهان است. بسیاری از رویدادهای ورزشی از جمله بازی‌های المپیک توانستند ورزشکاران با ملیت‌ها و نژادهای گوناگون را در کنار یکدیگر جمع و با حفظ روحیه ورزش و جوانمردی با یکدیگر به رقابت بپردازد. تمامی مسابقات فوتبال رسمی در سراسر جهان با شعار "بازی من جوانمردانه است" آغاز شده که نشانگر جایگاه این موضوع در رویدادهای ورزشی است. از سوی دیگر بسیاری از کشورها تلاش می‌کنند تا از ورزش به عنوان مهم‌ترین اولویت در سبب هزینه‌های خانوار استفاده کنند چراکه ورزش به واسطه ماهیت تیم‌ساز آن می‌تواند نقشی پررنگ در تقویت امنیت اجتماعی و گروهی داشته باشد. ارائه الگوهای استاندارد گذران اوقات فراغت در قالب رشته‌های طبیعت دوست مانند کوهنوردی و قایقرانی یکی دیگر از مفاهیم پرکاربرد ورزش در تحقق امنیت اجتماعی است. توانمندسازی و تقویت روحیه امیدواری و نشاط معلولین و کم‌توانان جامعه به عنوان گروه حساس و نیازمند توجه یکی

دومین مقوله و کاهش تعارضات فرهنگی به عنوان مهم‌ترین مفهوم این مقوله سبب شده است تا ورزش به عنوان ابزاری برای دگرگونی فرهنگی میان ملت‌ها، اقوام و همگرایی گفتمان آنان تبدیل شود. بسیاری از کشورها در بحبوحه جنگ سرد تلاش کردند تا از ورزش برای پیدا کردن نقاط مشترک سازش میان دولت‌ها استفاده نمایند که نمونه آن را در مسابقه هاکی روی یخ میان شوروی و ایالات متحده در ۱۹۸۰ به وضوح می‌توان دید. نمونه بارز دیگر این موضوع دیپلماسی پینگ‌پنگ میان چین و آمریکا در ۱۹۷۱ بود که سیاستمداران دو کشور از این رشته ورزشی به عنوان ابزاری برای بازآزمایی روابط خود استفاده کردند. نمایش فرهنگ ملی-اسلامی سومین مقوله مورد توجه در تقویت امنیت فرهنگی است که در میان مفاهیم آن معرفی فرهنگ ایرانی-اسلامی مهم‌ترین آن است. تاریخ ورزش جمهوری اسلامی در چهار دهه گذشته سرشار از اعتراضات ورزشکاران ایرانی نسبت به اشغال سرزمین فلسطین بوده که در واقع ورزش توانسته به واسطه پخش تلویزیونی و جذابیت حداکثری خود بسیاری از آرمان‌های ملی اسلامی نظام را بدون سانسور به جهانیان عرضه کند. در کنار این موضوع پخش تلویزیونی ورزش توانسته است بسیاری از شهرها/کشورهای جهان را برای میزبانی رویدادهای مختلف ورزشی تحریک تا از این طریق علاوه بر نمایش خود به عنوان منطقه امن برای گردشگری، به توسعه اقتصادی در آن منطقه نیز کمک نمایند. مصالحه فرهنگی و عدم آسیب‌پذیری به‌ویژه در حوزه زنان از جمله آثار ورزش در تقویت امنیت است چراکه از یک‌سو زنان از طریق ورزش به تقویت قوای ذهنی و بدنی خود در مواجهه با مسائل و مصائب پیش‌رو پرداخته و از سوی دیگر موجبات ترویج فرهنگ پهلوانی در بین آحاد جامعه و در نهایت حفظ حریم خانواده و زن می‌شود. نمود این موضوع در رشته‌های

ورزش به‌عنوان یکی از مسائل فرهنگی_اجتماعی عمومی و همگانی از اهمیت خاصی در میان دولت‌ها و مردمان مختلف برخوردار بوده و کارکردهای متعدد و متنوع فرهنگی اجتماعی آن سبب شده تا عرصه بین‌الملل به‌ویژه بحث امنیت ملی اثرات زیادی از آن بپذیرد. لذا با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌گردد:

- تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان امنیتی کشور و در رأس آن شورای عالی امنیت ملی می‌توانند از ورزش به‌عنوان فعالیتی در راستای نظم‌بخشی اجتماعی و تقویت امنیت فرهنگی اجتماعی استفاده نمایند.
- با توجه به میانگین بالاتر اهمیت ورزش در تأمین امنیت اجتماعی به نظر می‌رسد سرمایه‌گذاری در مقوله ورزش به‌عنوان ابزاری بازدارنده در برابر بسیاری از ناملایمات و مصائب اجتماعی می‌تواند علاوه بر تأمین امنیت بسیاری از هزینه‌های ناشی از ناامنی را کاهش دهد.
- ترغیب رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون به ادبیات سازی پیرامون کارکردهای سازنده ورزش در تأمین امنیت ملی و ارائه مثال‌های متعدد و متنوع.
- درنهایت توجه به مقوله‌های مختلف قابل تحقق در مسیر تقویت امنیت فرهنگی و اجتماعی به‌نحوی که بتوان برای هر یک برنامه‌ای مدون توسعه‌ای از طریق ورزش نگارش و با تحلیل مناسب محیط جامعه و فرهنگ هر بوم و قوم به اجرا درآورد.

دیگر از مفاهیم و کاربردهای ورزش در تقویت امنیت اجتماعی است. به‌عنوان مثال درخشش ورزشکاران ایرانی در بازی‌های پارالمپیک/پاراآسیایی و مدال‌های متعدد قهرمانی خود موجبات امیدواری مضاعف و ترغیب معلولین و کم‌توانان جامعه به مشارکت در رویدادهای مختلف و درنهایت تقویت خودسودمندی و حفظ امنیت جامعه کمک‌کننده است. سلامت روحی و روانی و انسجام اجتماعی به‌عنوان چهارمین و پنجمین مقوله تحقیق حاضر از دید خبرگان شناسایی که نمونه بارز آن را می‌توان در بحث استفاده از موفقیت‌های تیم‌های ملی و باشگاهی در سطوح بین‌المللی به‌منظور افزایش شادی و نشاط ملی دید تا جایی که بسیاری ورزش را به‌عنوان اکسیری برای تسکین دردهای یک اجتماع می‌دانند. ورزش به‌واسطه ماهیت همه-گیر پسند خود نقش پررنگی در جهت‌دهی افکار عمومی دارد چراکه رسانه به‌واسطه جذابیت ورزش و از سوی دیگر جذب مخاطب توانسته است به‌عنوان کاتالیزوری در راستای تحقق اهداف نظام گام بردارد. جامعه‌پذیری کودکان ورزشکار و تقویت روحیه کار تیمی آن‌ها در بزرگسالی یکی دیگر از مهم‌ترین کارکردهای ورزش در توسعه اهداف امنیتی است. ورزش محیطی مناسب برای یادگیری بسیاری از مهارت‌های اجتماعی است که کودکان و نوجوانان با پذیرفتن نقش‌های مختلف می‌توانند بسیاری از وظایف خود در بزرگسالی را تمرین نمایند. تیم‌سازی ورزشی علاوه بر فعالیت‌های ورزشی دارای نکات مثبت فراوان است. به‌گونه‌ای که زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی و دوستانه در بین اعضای تیم می‌شود و سبب فهم و شناخت ارزش‌های حاکم بر جامعه، مشارکت و تشریک‌مساعی برای دستیابی به پیروزی و مقابله با شکست، بروز شخصیت اجتماعی، احترام متقابل اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، بروز استعدادها، اجتماعی، برقراری ارتباطات اجتماعی، تقسیم‌کار، اهداف مشترک اجتماعی و غیره می‌شود.

منابع و مآخذ

۱. آنت، زینب؛ سجادی، نصراله؛ خبیری، محمد. (۱۳۹۲). «ارتباط ملی‌گرایی مصرفی با تجمل‌گرایی، پذیرش فرهنگی و تهدید ادراک‌شده اقتصادی در ارزیابی کالاهای ورزشی داخلی و خارجی» پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، شماره ۵، ۱۱-۲۴.
۲. خوش‌فر، غلامرضا؛ محمدی، آرزو؛ محمدزاده، فاطمه؛ محمدی، راضیه؛ اکبرزاده، فاطمه. (۱۳۹۳). «امنیت اجتماعی و سلامت اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر قاین)» مجله مطالعات اجتماعی ایران، ش ۹(۱)، ص ۷۱-۱۰۲.
۳. دوستی، مرتضی. (۱۳۹۰). علل ورود سیاسیون به ورزش، رساله دکترا دانشکده تربیت‌بدنی دانشگاه تهران
۴. زارع، سعیده؛ جهانیان، رمضان؛ سلیمی، مهتاب. (۱۳۹۹). «طراحی الگوی امنیت فرهنگی در توسعه پایدار» نوآوری‌های مدیریت آموزشی، ش ۱۶(۱)، ص ۲۲-۳۹.
۵. سعادت جو، مصطفی. (۱۳۹۵). «بررسی نقش ورزش همگانی در توسعه امنیت اجتماعی شهر مشهد» پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده تربیت‌بدنی دانشگاه فردوسی مشهد.
۶. شریعتی فیض‌آبادی، مهدی. (۱۳۹۴). «طراحی مؤلفه‌های دیپلماسی ورزشی ج.ا.ا.» رساله دکتری دانشکده تربیت‌بدنی دانشگاه تهران
۷. شریعتی فیض‌آبادی، مهدی. پورکیانی، محمد. (۱۴۰۰). «مدیریت امنیت در ورزش» انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۸. شریعتی فیض‌آبادی، مهدی؛ دستگردی، مهدی. (۱۳۹۸). «نقش ورزش در تقویت امنیت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» پنجمین همایش ملی انجمن علمی مدیریت ورزشی ایران، دانشگاه تهران.
۹. شریعتی فیض‌آبادی، مهدی؛ ناظمی، مازیار. (۱۳۹۶). «طراحی مفاهیم فرهنگ صلح ساز ورزش در تحقق اهداف برنامه جهان‌گیری از خشونت و افراطی‌گری» فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، مرکز تحقیقات راهبردی مجمع، ش ۲۴، ص ۱۸۱-۱۶۳.
۱۰. طباطبایی، مصطفی؛ محمدی صادق، سعید. (۱۳۹۷). «نقش انتخابات بر امنیت ملی در نظام جمهوری اسلامی ایران» کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی - اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی.
۱۱. عباسی نسب، ام‌الله. (۱۳۹۶). «بررسی رابطه‌ی میان نشاط اجتماعی و ورزش همگانی با نظم و امنیت اجتماعی» فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی خوزستان، ش ۶(۱۸)، ص ۱۵۱-۱۸۲.
۱۲. قائدامینی هارونی، عباس؛ ابراهیم‌زاده، رضا؛ صادقی، مهرداد؛ عبدی، حمیرا. (۱۳۹۷). «بررسی ارتباط جامعه‌شناختی هویت فرهنگی و مشارکت فرهنگی با افزایش امنیت اجتماعی و امنیت فرهنگی» فصلنامه علمی مطالعات میان فرهنگی، ش ۱۳(۳۶)، ص ۶۷-۹۶.
۱۳. قربی، محمدجواد؛ محمدی نجم، حسین. (۱۳۹۳). «امنیت فرهنگی در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران» مؤلفه‌ها، تهدیدات و راهکارها» فصلنامه سیاست دفاع، ش ۲۲، ص ۷۱-۸۷.
۱۴. گودرزی، سعید؛ زاهدی مازندرانی، محمدجواد؛ ربیعی، علی؛ نقدی، اسداله. (۱۳۹۴). «تبیین برهم‌کنش سطوح خرد و کلان امنیت در کشور» مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ش ۴(۲)، ص ۲۴۷-۲۱۹.

۱۵. نایینی، علی محمد. (۱۳۸۵). <>امنیت فرهنگی نظریه و رویکردها<>. وبسایت آرنات

<http://www.arnat.ir/?a=content.id&id=10683&print=1>

۱۶. هلمت، ناصر صالح؛ رضائی نژاد، رحیم؛ همتی نژاد. مهرعلی؛ دستوم، صلاح. (۱۳۹۴). <>آرتقای رسالت و کارکرد ورزش

جهت کاهش اثرات زیستی جنگ (مطالعه در عراق)<>. نهمین همایش بین‌المللی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، پژوهشگاه

تربیت‌بدنی وزارت علوم

۱۷. رفیعی، سمیه. صالحی نیا، مجید. مطلبی، قاسم. (۱۳۹۸). <>کاربرد روش تحلیل تماتیک در شناسایی قابلیت‌های معنایی

تجربه‌شده در حین حرکت روزمره در محیط انسان شناخته<>. نشریه معماری و شهرسازی ایران، ۱۰ (۱۸).

۱۸. محمدپور، احمد. (۱۳۹۸). <>ضد روش: زمینه‌های فلسفی و رویه‌های عملی در روش‌شناسی کیفی<>. انتشارات: لوگوس

19. Dart, J. (2019). Sport and peacebuilding in Israel/Palestine. *Journal of Global Sport Management*, 1-22.

20. Efebeh, V. E. (2020). Sports as an Instrument of Development and National Cohesion: The Nigerian Experience. *Journal of Danubian Studies and Research*, 10(1).

21. Furukawa, M. (2021). Sport events and social capital in conflict-affected country: a case study of National Unity Day in South Sudan. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 1-18.

22. Mitton, C. R., Davies, H. D., & Donaldson, C. R. (2004). Olympic medals or long life: what's the bottom line?. *Medical journal of Australia*, 180(2), 71.

23. Spaaij, R., Broerse, J., Oxford, S., & Luguetti, C. (2021). The Role of Sport in Refugee Settlement: Definitions, Knowledge Gaps, and Future Directions. In *The Palgrave Handbook of Globalization and Sport* (pp. 557-574). Palgrave Macmillan, London

24. Van Hilvoorde, I., Elling, A., & Stokvis, R. (2010). How to influence national pride? The Olympic medal index as a unifying narrative. *International review for the sociology of sport*, 45(1), 87-102.

Designing the effective concepts of sport on Socio-Cultural Security

Mahdi Shariati Feizabadi¹ - Reza Mahdi²

1. Assistance Professor, Department of Physical Education, Technical and Vocational University (TVU), Tehran, Iran 2. Assistance Professor., Department of Future Study, Institute for Social and Cultural Studies (ISCI), Tehran, Iran

(Received:2022/01/10;Accepted:2022/05/16)

Abstract

The purpose of this study was to design the effective components of sport on the formation of cultural-social security; The statistical population of the present study was equal to the statistical sample and equal to 13 experts in the field of political science and sports science (articles, books, notes, interviews) in the field of security; The present sample was continued using purposive sampling (snowball) and Delphi technique until theoretical saturation was achieved; The findings of the present study showed 38 important concepts affecting sports on social and cultural security affecting 9 categories that include cultural security, cultural understanding (4.13), cultural interactions (4.18), compromise. Cultural (3.97) and National Islamic Cultural Performance (4.02), respectively, the most important categories that form cultural security and in the dimension of social security, crime rate reduction (4.69), social equality (4.16), transformation In lifestyle (4.12), mental health (4.11) and social cohesion (4.03) were the most important influential categories of exercise on social security; In addition, the importance of sports in providing social security (4.22) was more than its importance in cultural security (4.07). Sport as a major component of socio-cultural development has a significant role in the formation and strengthening of socio-cultural security as an essential element of national security.

Keywords

Culture, Security, Society, Sports.